

Vprašanje 52. Imam dve kobili, kateri vodim k cesarskemu žrebcu v Kranjsko goro. Ob tej priliki pa moram vselej iti skozi mitnico in tudi vselej 20 kr. mitnine plačati. Z eno kobilo sem bil pri žrebcu šestkrat, z drugo pa štirikrat ter sem vsega skupaj plačal mitnine uže 2 gld. Slišal sem, da so kobile, ki gredo k cesarskemu žrebcu, proste mitnine. Ali je to res? (J. J. na D.).

Odgovor: Kolikor je nam znano, ni res.

Vprašanje 53. Kako pregnati molja iz suho spravljene pšenice? (T. K. v Dolnicah nad Ljubljano).

Odgovor: Žitnega molja odganja čėja po žitnici, mazanje lesovine s katranom ali karbolinejem, zračenje in pregrebanje žita; vse to pa pomaga, ako še nimate molja in se ga hočete obvarovati. Kadar se je pa uže zaredil, tedaj ga je sitno odpraviti. Priporočajo pa to le sredstvo: Položi na kup mokrih plaht, okoli pa nspi malo žita. Goseničice, kar jih je v žitu, pojdejo na mokro plahto in potem jih lahko obereš ali pa drugače pomoriš. Metulji pa, kar jih še ni odložilo jajec, ne morejo na kup, a so prisiljeni iznesti jih na žitu, potresenem v ta namen. Razumeva se, da treba žito potem tudi odstraniti: takisto mi tudi ni opominati, da treba zmečkati vsakega metulja, ki ga je videti v žitnici ali pa zunaj kje. Svetovali bi vam tudi, da postavite okoli kupa nekoliko posod z vodo. Leteči molji se zbirajo radi pri vodi in mnogo se jih potopi. Moljavo žito spravite hitro s pota, drugače si zaredite po shrambah toliko tega mrčesa, da ga z nobeno rečjo ne odpravite.

Vprašanje 54. Kako se morejo pregnati ali uničiti bramorji? Pokvari nam skoraj dva dela salate, kakor hitro jo vsadimo. (T. K. v D.)

Odgovor: Bramor nima mnogo preganjalcev, ker živi in ruje skrit pod zemljo. Največa preglavica je tudi njemu krt, zato varujte to prekoristno žival. Ako nimate krta na vrtu, glejte, da ga doboste od kod. Tudi vrane, kavke, škorcei in drugi taki po zemlji brbajoči ptiči ga radi pohrustajo, ako jim pride pod kljun. Najbolj ga odpravite in najbolj v živo ga primete, ako mu poiščete gnezdo in zatarete takoj vso zalego. Gnezda ni težko najti, ovajajo ga usihajoče rastline. Kjer na zelenih tleh opazite orumenelo liso, ondi je gotovo bramorjeva zalega. Ako si ogledate tako mesto bliže, zapazite tudi rove, ki vodijo v gnezdo; posebno očitni so po kakem dežji ali pa o jutranji rosi. Tudi morete bramorjem nastaviti lonec, da se bodo vanj lovili. Lonec, bodisi kak počen kuhinjski ali rastlinski, kateremu ste pa prej luknjo v dnu dobro zateknili, lonec torej zakopljite v zemljo tako globoko, da bode njegov gornji rob nekoliko niže od bramorjevega rova. Bramor priteče po svoji navadni cesti, pade v nastavo, a ne more iz nje. Več takih loncev, na prikladnih mestih zakopan, da vam mnogo tega mrčesa v pest. Časi pogledjte v lonec in izpraznite ulovek. Bramor je mrzla žival in išče toplote. Imate li v vrtu mnogo te golazni, izkopljite jeseni tu in tam jame in napolnite jih s konjskim

gnojem. Mrčes, gredoč za toploto, zbira se pod gnojem, in vzpomladi ga brez velikega truda lahko pomorite. Nekateri jih tudi po rovih zalivajo z vrelo vodo.

Vprašanje 55. Mlada krava, ki se je šele enkrat otelila, začela je brž potem, ko smo ji vzeli tele, sama sebe cizati. Kaj pomaga zoper to razvado? (J. M. v Logatci.)

Odgovor: Dajte kravi okoli trebuha pas ter ji privežite med pas in med glavo primerno dolgo palico, katera gotovo brani, da ne prihaja krava z gobcem do vimena. Sami lahko veste, kako je to najbolje narediti, da ni krava s tako napravo ob enem mučena.

Vprašanje 56. Imam njivo, katera ni vpisana v zemljiško knjigo, o čemur pa jaz nisem nič vedel, a tudi sodišče je šele sedaj to zasledilo. Sodišče me sedaj sili njivo vpisati v zemljiško knjigo, kar bode naredilo mnogo stroškov. Ali moram res to storiti in kako naj naredim, da bodem imel manj stroškov? (J. P. v S.)

Odgovor: Ne morete se ubraniti, da ne bi njive vpisali v zemljiško knjigo, in tudi stroške bode imeli z vknjižbo. Kako pa delati, da bodo stroški manjši, to pa morate vprašati notarja. Sicer pa bode gotovo sodišče prav pogodilo, zato mu pa mirno vse prepustite, kajti bolj če mu bode nasprotovali in še not rja na pomoč klicali, tem več stroške bode imeli.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

80.

Vestfalski kmet.

(Dalje.)

Hlapci so veliki in mali, prav tako tudi dekleta. Kedar ni gospodarja in gospodinje doma, imata veliki hlapec in velika dekla prvo besedo, pa se tudi postavljata in potezata za hišo, da je kaj. Ako hlapec ne zna izmikati, to se pravi ovsa za konje, da so lepši in se more pohvaliti z njimi, tak hlapec nič ne velja, težko dobiva službe. Družina služi za novce in obleko. Včasih dobiva mesto obleke kos njive, ki jej jo gospodar obseje z lanenim semenom, in lan ki izraste, ima družina. Predivo popredejo v dolgih zimskih večerih. Ako bi dekla svoje preje ne popredla, to bi jej za zelo vzeli, taka dekla se ne more omožiti.

Gospodar je pri družini, po letu v veži, po zimi v hiši. Ako bi gospodar posebej jedel, hudo bi mu zamerila družina, pikala bi ga z raznimi priimki. Kedar sta si hlapec in dekla toliko prislužila in prištedila, da moreta kupiti kravo in drugih reči, tedaj ni nobene ovire več, da bi se ne mogla vzeti; sam gospodar jima na roko gré. Navadno ostaneta pri njem za kočarja

K njemu morata potem hoditi na delo, kadar ju potrebuje. Zato pa hodi gospodar svojemu kočarju na roko, kadar je treba, kupi mu kravo, ali mu jo dade iz svojega hleva za primerno ceno. Ako je kočar vzel v najem polje, gospodar mu je orje itd. Za vse to in drugo temu tako pa more kočar skrbeti najpreje za gospodarjevo korist, delati mu mora za malo plačo, ter biti gotov vsak čas tudi za izredna dela, za katera ne smé nobenega odškodovanja zahtevati. Pogledimo na Kranjsko. Tudi pri nas je še takih kočarjev ali gostačev, tudi pri nas morajo opravljati taka izredna dela brez odškodovanja. In katera, kakošna so taka dela? Naj navedem eno. Neko saboto je sneg zapadel. V nedeljo zjutraj, kaj pak, ni bilo nobene gazi. Gospodar je zajahal konja, gostač pa je moral peš gaziti debeli sneg pred njim, gaziti dobro uro daleč do cerkve.

Kedar se gospodar postara, izroči domačijo ali najmlajšemu sinu, ali najmlajšej hčeri. Starejši bratje in sestre dobijo izgovorjeno doto. Pa tudi sebi, in ženi če je še živa, izgovori kmet primeren užitek. Izgovori si stanovanje, in to posebej, vrt, par njiv, drv, novcev in žita. Sin mora poiskati neveste v trdnj hiši.

Kedar svatujejo, to ti je veselje. Svatba se vrši na tistem domu, na katerem bodeta mlada gospodarila. Na poročni dan se zbirajo mladeniči pri ženinu, žene in dekleta pri nevesti. Vsi so svatovski opravljeni. Preden gredo k poroki, varno pripnó venec nevesti na glavo, ako bi jej pal na tla, pomenilo bi slabo. Kedar je gotovo vse, tedaj zajašejo. Nevesto posadi prvi sorodnik na konja, ki je ves v trakovih in pisanih, ponarejenih cveticah. Po poroki zamahnejo tovariši s palicami parkrat po ženinu, naj pomni, da boli to, in nima pretepati žene. Sedaj stopi na čelo svatom in obrnejo se domov. Ženin prvi zajaše na dvor, ali koj se povrne z godcem, in poda nevesti, ki bolj zadaj jaše, hleb kruha in vrč pive. To znači, da odslej hoče on skrbeti za potrebno hrano. Nevesta pokusi pivo, kruh pa zlomi ubožčekom, ki uže čakajo darov. Svatovanje traja po več dni.

81.

Španjolske ovce.

Nekdaj so slovele španjolske ovce merinovke po vsej Evropi, po španjolskej volni so popraševali trgovci po vseh sejmih. Dandanes je druga. Dobrih sto let je temu, odkar so začeli španjolske ovce na Saksonskem rediti, in to z najboljšim uspehom. Saksonska volna je boljša od španjolske. Zato poskušajo dandanes, da položatne španjolske merinovke s saksonskimi. Nakupijo celih čred in odpeljejo v prvotno domovino. Ker je ovčarstvo španjolsko toli posebno, hočemo je malo opisati.

Ako potuješ spomladi ali jeseni po širnih ravninah notranje Španjolske, srečuješ pogosto izredno velike črede dolgodelskih ovc, katere poganjajo oroženi pastirji, nekater celo na konju. Samo ob sebi se umeje, da imajo pastirji cele gruče močnih in hudih psov, ki jim črede čuvajo in vkup drže, vzlasti ondaj, kadar jih vodijo

na nove oddaljene pašnike. Ovce rede večinoma veleposestniki Leonski in Starokastilski. En sam gospodar imá do 10.000 drobnice, tudi po več. Nekdaj so jih redili tudi po 50.000 do 80.000 pri enem gospodarju. Celej čredi načeluje nadpastir ali majoral, kateremu so podrejeni navadni pastirji in poganjači; na vsakega gre po 200 ovac. Majoral in pastirji so posebni ljudje. Doma so malokedaj, in to le nekaj dni. Navadno so vedno z doma, sedaj tu, sedaj tam. Kamor dojdejo, uredé se kakor jim kaže. Eni si postavijo šotorov, eni si spletó kolib z vej, eni si skopljejo votlin v tla, in eni se namestijo po podmolih. Španjolski ovčar je krepek, ožgan, kosmat in umazan, pa tudi zelo podivjan; vsaj na oko se ti takov vidi. Kedar ga prvi pot ugledaš, meniš, da ti sam tolovaj naproti gre. Telovnik mu je črnorjav in umazan, kosmati jopič je od ovčje kože in brez rokava, hlače so kratke, nogi ste s cunjami oviti in tičite v škornjah od debelega usenja, lase ima razmršene, ker jih nikdar ne počeše, klobuk mu je širokokrajen, zgoraj ošilen in ljuknjast; nekateri nosijo ovčinaste kape. Ogrinja se s strganim ali razno pošitim plaščem, opasuje s krvavoradečim, ali vijoličnim pasom, v katerem nosi tobak, cigaretni popir in mošnjico za novce. Ob bedru mu visi dolg špičast nož, čez ramo dolgocevna puška in kar gre še zraven, v desnici pa drži dolgo in debelo gorjačo glogovko. Tako je opravljen in oborožen ta poludivji, surovi in drzni, pa tudi dobrodušni in pošteni pastir.

Na visokej planoti Rajnoškej smo dobili taci pastirjev. Bilo je majnika meseca. Pred nami se je razgrinjala veličastna planinska pokrajina. Visoki, prečudno razsedlani in s snegom odeti vrhovi se rijejo ob severnem horizontu. Kakor daleč je oko neslo, povsodi je bilo dovolj mlade sočnate trave, katero so mulile brezštevilne ovce v večji ali manjih gručah. Od daleč se ti vidi prav tako, kakor da se premičejo belkaste lise po tratinah. Tu izvira Ebro v mnogih bistrih vrelcih, in kmalu tako naraste, da goni mlina. Ta gorska planota je 4000 črevljev nad morjem.

(Dalje prihodnjič.)

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Bilo je uže proti večeru. Kmalu dospé na kraj od kodar so prihajali glasovi godbe, pomešani hrušem in trušem. Bila je to zloglasna gostilna v kateri se je navadno vsako nedeljo plesalo! Ker je bilo uže mračno vrag s svojimi peklenskimi očmi ni mogel prav natančno razločevati skozi okno, ob katerem se je ravno naslonil kaj se vse v dotični sobi godi. Ob „Ave Mariji“ razsvetli se plesišče kar v trenutku. Oj, radost in veselje za vraga! Kakov paradiž se mu je odprl! Pred sabo ima polno sobo mladine obojnega spola; poleg té pa tudi še mnogo raznih drugih oseb samskega in zakon-